

No. Sec/437.

SOERABAJA, 9 October 1947.

11 OCT 1947

Het Hoofd van de
REGERINGS VOORLICHTINGS DIENST
BATAVIA - C.

Mr. Teunissen

Beleefd ter kennisneming aangeboden een afschrift van een verslag betreffende veroordelingen en executies van illegale werkers en hun beestachtige behandeling door de Kenpei-Tai, zomede het overlijden van personen in diverse gevangenissen.

Hfd. REGERINGS VOORLICHTINGS DIENST
& PUBLICITEITS DIENST

W. van Stappershoef
(W. van Stappershoef).

Bijlage : 1.

Officer

OPSPORINGS DIENST OORLEDEGENEN
(O. D. O.)
BIJKANTOOR SOERABAJA.

Onderwerp : Veroordelingen en executies van illegale werkers en hun beestachtige behandeling door de Keapai-Tai, zomede het overlijden van personen in diverse gevangenissen.

VERKLARING.

No. 427/X/ODO.

1. Ondergetekende, Johannes Emile BEST, geboren te Babat ddo. 4 December 1912, van beroep Oprichter-Machinist bij de Staatsspoorwegen, woonachtig Grote Kalongan No. 5, SOERABAJA, verklaart hierbij onder aanbod van eede het volgende:

2. Op 20 December 1942 werd ik door de Japse P.I.D. opgepakt, beschuldigd van deelname aan een ondergrondse actie.

Inderdaad behoorde ik tot de illegale werkers en had onder meer contact met de heren F. MASSING en FISHER, oprichter bij de Staatsspoorwegen te LAWANG, waardoor ik zelfs in het bezit kwam van een vuurwapen, een pistool-mitrailleur.

Ook wat betreft de hulpverlening aan diverse personen met kleren en geld behoorde tot onze ondergrondse beweging.

3. Bij het verhoor op het Hoofdbureau van Politie alhier, ontkende ik echter halstarrig het mij ten laste gelegde.

Gebleken was, dat mijn inhechtenisneming het gevolg was van de arrestatie op 18 December 1942 - dus twee dagen vóór mijn aanhouding te SOERABAJA - van Mevrouw BERG te SOERABAJA, verdacht van deelname aan bedoelde actie.

4. Aangezien de P.I.D., niettegenstaande zijn herhaaldelijke pogingen, geen gegevens uit mij kon los krijgen en ik dus ogenschijnlijk niets had uit te staan met de kwestie van Mevrouw BERG, zochten de Jappen hun beschuldiging in andere motieven, n.l. de zaak nopens het S.S.-personeel.

5. Ruim 8 dagen werd ik in dit gebouw van de Politie aan een verhoor onderworpen, doch eind December 1942 werd ik overgebracht naar de gevangenis in de Werfstraat, waar ik opgesloten bleef tot ongeveer Mei 1943.

Verhoor en mishandelingen naar verschillende methoden was mijn dagelijks menu, waartoe heel het corps der Japse P.I.D. lustig aan meedeed, zoals TAKAHARA, FUSIANA en daarnaast de Indonesiërs MOENJADI, SENO, FRAWOTO, SOEHADI, die natuurlijk niet achter wilden blijven bij hun Japanse collega's.

6. Ongeveer 13 April 1943 vervoegde de bekende MOENJADI zich bij mij en kwam bij zijn ondervraging terug op de kwestie van de pistool-mitrailleur.

Hij wist mij mede te delen, dat ik inderdaad in het bezit was van het vuurwapen, dat ik had gekregen van FISHER voornoemd in MALANG en dit wapen in een actentas in de locomotief had meegenomen. Er viel toen niets meer te ontkennen! MOENJADI wist mij haarfijn de toedracht te vertellen, welke ontdekking ik moest toeschrijven aan een bekentenis van bedoelden FISHER. Naderhand bleek dit waar te zijn!

Wat MOENJADI op dat moment niet wist, was de bergplaats van mijn vuurwapen; de pistool-mitrailleur had ik tezamen met een radio in den beerput verborgen, doch later in BATAVIA voor den krijgeraad werden deze bewijsstukken voor mij ten toon gesteld.

7. In Mei 1943 werd ik afgevoerd naar de gevangenis te LOWOK-WAROE (MALANG) en maakte deel uit van de groep "Ondergrondse", bestaande uit 34 mannen + 4 vrouwen, o.a. :

1. Mevr. G.A. MEELHUYSEN-PLATT (thans in Holland),
2. Mej. B. STENGER,
3. " L. van der ZWAAN,
4. Mevr. A. van den BROEK,
5. Overste STEIN VAN HENSEBROEK,
6. Sergeant-Majoor NANLOHY,
7. Adjudant REISNER,

- 8. PLEYEL (Oostenrijker),
- 9. BERLER Bruno,
- 10. MEYER (Duitscr),
- 11. 2 gebroeders PANGEMANAN,
- 12. F. MASSING,
- 13. TIMMERMAN,
- 14. HARTHOORN (INDO),
- 15. Korporaal VAN RHOON (Ambonees),
- 16. RONKES (Indo),
- 17. BERNARD (Indo),
- 18. MEYER (Indo),
- 19. RUBY (Indo),
- 20. RUNTUWENE (Menadonees),
- 21. Sergeant RHEEBOK,
- 22. Adjudant SMIT,
- 23. J. FISHER,
- 24. K. KAILOLA,
- 25. E. BOOGAARDT,
- 26. J.E. BEST (endergetekende),
- 27. GEYSEN,
- 28. MARTHERUS
- 29. PFAFF
- 30. Chinese jongen)

} beneden 18 jaar.

De overige namen kan ik mij niet meer herinneren.

8. In deze gevangenis onderging ik dezelfde behandeling, welke ik reeds te SOERABAJA te verduren had.

De Kenpei-Tai trachtte mij op alle mogelijke manieren uit te horen over de S.S.-mensen, doch ook hieromtrent hield ik mij onwetend.

9. Bij een toevallig onderhoud met FISHER voornoemd verklaarde deze, dat hij inderdaad de kwestie betreffende de pistool-mitrailleur had moeten bekennen, omdat volgens FISHER dit wapen afkomstig was van HARTHOORN, die inmiddels ingerekend werd en bij ons opgesloten (zie onder No. 14).

Dit was echter een leugen van FISHER, omdat naderhand gebleken is, dat de pistool-mitrailleur toebehoorde aan een zekere VAN SLOOTEN van SINGOSARI.

FISHER voornoemd had kennelijk de bedoeling met zijn bekentenis zijn hachje te redden, wat echter volkomen mislukte!

10. Van LOWOKWAROE werd onze greep op transport gesteld naar BATAVIA, alwaar voor den Krijgsraad de berechting zou volgen.

In dit gebouw werden de volgende mij bekende vonnissen door het Japans militair Gerechtshof geveld, welke vonnissen ik met eigen oren heb gehoord.

Tot de doodstraf werden veroordeeld de ondervolgende personen :

- 1. PLEYEL (Oostenrijker),
- 2. BERLER Bruno,
- 3. 2 gebroeders PANGEMANAN,
- 4. F. MASSING,
- 5. TIMMERMAN,
- 6. HARTHOORN,
- 7. Korporaal van RHOON,
- 8. RONKES,
- 9. BERNARD,
- 10. MEYER,
- 11. RUBY,
- 12. RUNTUWENE.

Degenen, die tot gevangenisstraf werden veroordeeld waren :

- 13. K. KAILOLA - 15 jaar.
- 14. J. FISHER - 10 "
- 15. J.E. BEST (endergetekende) - 10 "
- 16. Mevr. G.A. MEELHUYSEN - PLATT - 10 "
- 17. Mej. B. STENGER - 10 "
- 18. Mevr. A. v.d. BROEK - 8 "
- 19. E. BOOGAARDT - 8 "

11. Vóór de veroordeling deden zich de volgende feiten voor.

Tijdens elk verhoor in het Krijgsraad-gebouw verliep alles op rustige wijze, al loeg men er duchtig op los! Doch vóór of ná de zitting van dien raad werden wij op een beestachtige wijze door de Kenpei-Tai mishandeld, die alle perken te buiten ging.

De behandeling te SOERABAJA was, in vergelijking met die te BATAVIA, nogal menslievend te noemen.

Zoo werden MEYER (Duitsler) en Sergeant RHEEBOEK op ze'n onmenselijke wijze gemarteld, dat deze personen moesten worden overgebracht naar de gevangenis TJIPINANG, alwaar zij ook aan de bekomen verwondingen overleden.

Het geval met Adjudant SMIT was nog erger; deze werd ongeveer in December 1943 in het krijgsraad-gebouw dood geslagen.

12. Na onze veroordeling gingen wij (gestraften) op 1 Februari 1944 naar de gevangenis TJIPINANG, doch vóór deze splitsing van ter dood veroordeelden en gestraften deed zich het voor mij bijna noodlottige geval voor.

Ik zat n.l. vastgeklonken aan de boeien van F. MASSING, die het vennis over zich hoorde uitspreken van "hoekoem mati". Ik zou het lot van MASSING vnd. stellig hebben moeten delen, indien ik niet heftig tegen den Jap, die meergemelden MASSING naar de executieplaats bracht, protesteerde, waardoor de mandacht van de Japane autoriteiten, die my tot gevangenisstraf hadden veroordeeld, werd getrokken, zodat Goddank mijn protest effect sorteerde. Met heel veel moeite, waarbij er zelfs een beitel bij te pas kwam om de boeien te verbreken, werd ik van MASSING gescheiden.

Later werden al deze gevangenen in een met zeildoek overdekte vrachtauto met onbekende bestemming weggevoerd; executieplaats en datum van de ter dood veroordeelden zijn mij niet bekend.

In TJIPINANG was toen overleden overste STEIN VAN HENSEBROEK.

In deze gevangenis was de behandeling redelijk te noemen, wat echter niet gezegd kon worden van onze volgende "verblijfplaats", de gevangenis SOEKAMISKIN, op 4 April 1944.

De voeding was slecht, waardoor het sterfte-cijfer zeer hoog werd.

Van mijn groep stierf alhier Sergeant-Majoor MANLOHY. De namen van de andere overleden gevangenen zijn mij onbekend.

Vanuit deze gevangenis werden de reeds eerder genoemde jongens van beneden de 18 jaar (zie punt 7) opgesonden naar de jeugdgevangenis te TANGERANG, zodat ik over hun lot verder niets afweet.

13. Eind December 1944 vertrokken wij van SOEKAMISKIN naar AMBARAWA; ook hier was het zeer slecht, met het gevolg een hoog sterftcijfer.

In AMBARAWA overleed de volgende illegale werker, de Adjudant REISNER.

Ik wil er hierbij nog aan toevoegen, dat de heren NAANDERING, MARSEILLE, STIBBE, allen politieke gevangenen te AMBARAWA, getracht hadden het gevangenis-personeel over te halen tegen f. 50.000,- per maand inkopen te doen, zoals voedsel en medicijnen ten behoeve van alle gevangenen, om zedende het sterfte-cijfer zo laag mogelijk te houden, doch deze pogingen faalden volkomen.

14. Op 26 September 1945 kwam eindelijk de bevrijding en ik vertrek naar mijn ouders te LAWANG, doch deze vreugde was van korten duur.

De Merdeka-tijd brak aan en zo werd ik op 17 October 1945 in het Meisjes-Weeshuis met + 200 mannen opnieuw geïnterneerd.

Tijdens deze internering tot in 1946 stierven de volgende mij bekende personen:

LE BRUYN,
VELTMAN,
ANIJS,
PERETT.

Soerabaja, 4 October 1947.
w.g. J.E. Best.

Nevenstaande handtekening
in mijn bijzijn gesteld.

N a a m : J.W.F. MEENG.

Functie : Hoofd Bijkantoor

SOERABAJA van den O.D.O.

w.g. J.W.F. Meeng.